

| بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه گذاری |

- نام پژوهش: بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه گذاری
- کدشناسایی: ۱۱۱۱۱۰۳۰۱ تهیه شده: واحد پژوهش و بررسی های اقتصادی
- انتشارات: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
- تاریخ انتشار: خرداد ماه ۱۴۰۱
- صاحب امتیاز: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
- تهیه کننده: دکتر میمنت ابراهیمی
- ناظر علمی: دکتر زهرا زمانی، دکتر مصطفی مبینی دهکردی

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

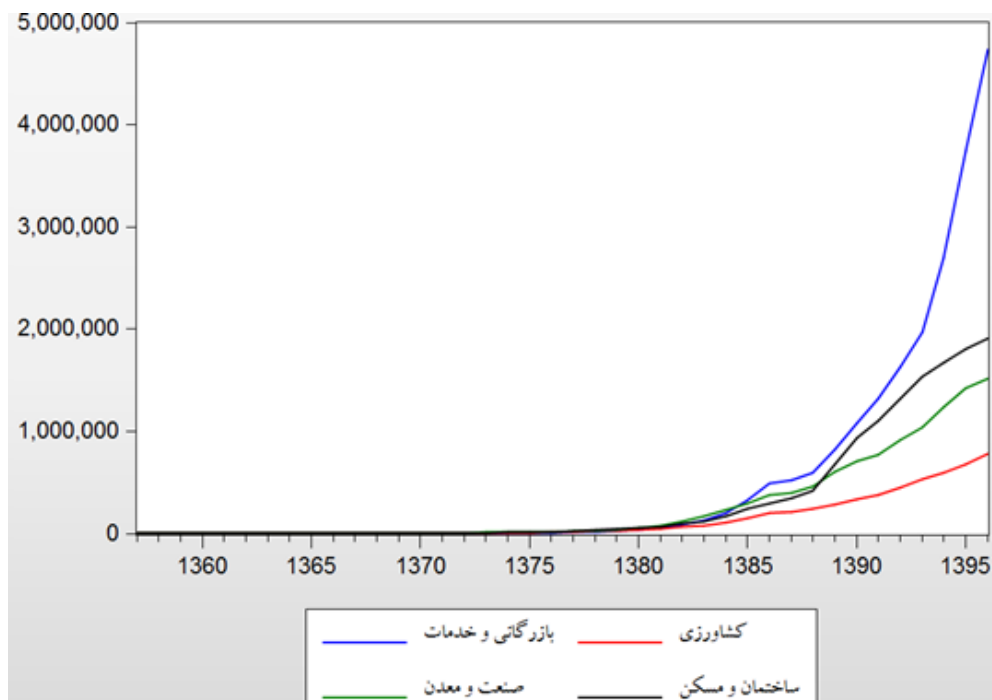
تحلیل تسهیلات پرداخت‌شده در سه سال اخیر (۱۳۹۸-۱۴۰۰) نشان می‌دهد تنها بخش‌های خدمات و مسکن و ساختمان با افزایش سهم تسهیلات دریافتی از مجموع کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها روبه‌رو بوده‌اند.

● خلاصه مدیریتی

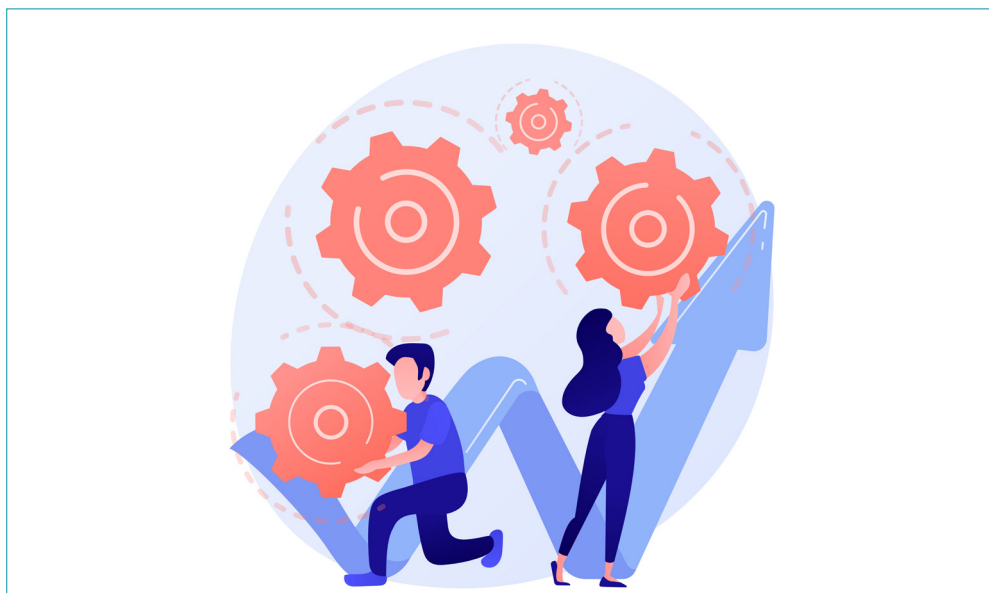
دریافتی را صرف هدف تامین سرمایه در گردش می‌کند که نسبت به سایر بخش‌ها درصد بیشتری را به خود اختصاص داده است. این بخش حدود ۱۹ درصد از تسهیلات دریافتی خود را صرف ایجاد و ۶/۸ درصد را صرف هدف توسعه می‌نماید. تحلیل تسهیلات پرداخت‌شده در سه سال اخیر (۱۳۹۸-۱۴۰۰) نشان می‌دهد تنها بخش‌های خدمات و مسکن و ساختمان با افزایش سهم تسهیلات دریافتی از مجموع کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها روبه‌رو بوده‌اند. میزان افزایش این سهم‌ها در بخش‌های مذکور به ترتیب برابر ۲/۶ و ۰/۷ درصد بوده است. افزایش سهم تسهیلات‌دهی در بخش

تسهیلات اعطایی با اهداف مختلفی نظیر ایجاد، تامین سرمایه در گردش، تعمیر، توسعه، خرید کالای شخصی، خرید مسکن و سایر از سوی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی پرداخت شده است. این اهداف اولویت تسهیلات‌دهی را از نظر سیاست‌گذار نشان می‌دهند. در بین موارد مذکور سهم «تامین سرمایه در گردش» از باقی موارد بیشتر بوده است. اهداف «ایجاد» و «توسعه» در رتبه‌های بعدی بیشترین میزان تسهیلات پرداختی بانک‌ها قرار دارند. در بین بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۰، بخش صنعت و معدن حدود ۷۹/۲ درصد از تسهیلات

● نمودار ۱. روند زمانی مانده تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیر دولتی بر حسب بخش‌های مختلف اقتصادی به قیمت جاری

● منبع: یافته‌های پژوهش

سرمایه‌گذاری
خصوصی یکی از
متغیرهای مهم
اقتصاد کلان
است و برای
دستیابی به
نرخ رشد مطلوب
اقتصادی از اهمیت
بالایی برخوردار
است. افزایش در
سرمایه‌گذاری
می‌تواند به
افزایش ظرفیت
تولیدی، کاهش
واردات، افزایش
ذخایر ارزی و
حرکت سریع‌تر
به سوی رشد
اقتصادی منجر
گردد.

بر دوش نظام بانکی است. از این رو می‌توان اصلاح و تقویت ساختار اعطای تسهیلات و اعتبارات بانکی را یکی از مهم‌ترین وظایف نظام بانکی و بلکه کلیت اقتصاد کشور دانست. اعتبارات بانکی، عوامل مختلف اقتصادی را قادر به سرمایه‌گذاری هزینه‌های عملیاتی می‌سازد. فراهم کردن اعتبارات اعطایی با توجه به بخش‌های مختلف اقتصادی و سیستم قیمت‌ها راهی برای ایجاد فرصت‌های شغلی و افزایش تولید فراهم می‌کند؛ زیرا اعتبارات، راه را برای ایجاد و حفظ یک کسب و کار مناسب و صرفه‌های ناشی از مقیاس هموار می‌کند و در اختیار قرار دادن تسهیلات برنامه‌ریزی شده به هر کدام از این بخش‌ها منجر به بهبود و ارتقای بهره‌وری و افزایش ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی می‌شود. اما اگر اعتبارات به صورت بهینه مورد استفاده قرار نگیرد ممکن است اعطای تسهیلات بانکی در این بخش‌ها به قیمت عدم تخصیص بهینه تسهیلات در سایر بخش‌ها مفید واقع نشود. با این اوصاف تخصیص بهینه اعتبارات و تسهیلات بانکی به بخش‌های مختلف اقتصادی می‌تواند به عنوان یک ابزار سیاست پولی مناسب، اقدام به جهت‌دهی اعتبارات به سمت بخش‌های اقتصادی نماید که مطلوبیت بیشتری برای نظام بانکی و وضعیت اقتصادی کشور ایجاد می‌کند. این موضوع ضرورت بررسی روند تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی را آشکار می‌نماید. این بخش‌ها شامل کشاورزی، صنعت و معدن، مسکن و ساختمان، بازرگانی، خدمات و متفرقه می‌باشد.

سرمایه‌گذاری خصوصی یکی از متغیرهای مهم اقتصاد کلان است و برای دستیابی به نرخ رشد مطلوب اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار است. افزایش در سرمایه‌گذاری می‌تواند به افزایش ظرفیت تولیدی، کاهش واردات، افزایش ذخایر ارزی و حرکت سریع‌تر به سوی رشد اقتصادی منجر گردد. بر اساس مطالعات انجام شده، سرمایه‌گذاری خصوصی در کشورهای در حال

خدمات متاثر از پیامدهای تعطیلی کسب‌وکارهای سنتی در بخش خدمات به دنبال شیوع کرونا در سال ۹۸ و تداوم آن در سال ۱۴۰۰ بوده است. از سوی دیگر افزایش سهم تسهیلات‌دهی در بخش مسکن و ساختمان هم می‌تواند به دنبال اتخاذ سیاست حمایتی از مسکن در دولت سیزدهم باشد.

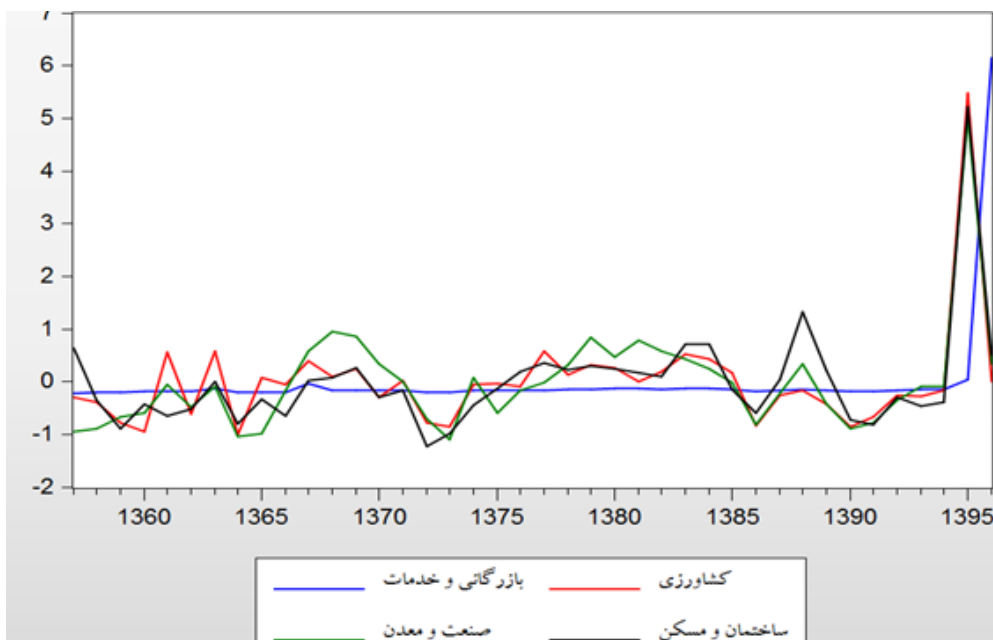
همچنین سیر زمانی رشد ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی بیانگر این مطلب است که بخش خدمات دارای رشد باثباتی در دوره مطالعه (۱۳۹۸-۱۳۵۷) بوده و کم‌تر دچار نوسان شده است و بیشتر از بقیه بخش‌ها رشد داشته است و بخش کشاورزی با وجود افزایش طی این دوره اما سهم کمی نسبت به بقیه بخش‌ها از تولید ملی دارد. گروه صنایع و معادن باینکه روند صعودی داشته است اما در سال‌های اعمال تحریم با رکود مواجه بوده است. بخش نفت نیز تا سال ۱۳۹۰ با یک ثبات نسبی مواجه بوده اما در سال ۱۳۹۱ با اعمال تشدید تحریم‌ها و ثبات این تحریم‌ها تا ۱۳۹۴ بخش نفت با رکود قابل ملاحظه‌ای مواجه بوده و در سال ۱۳۹۵ با اجرای برنامه برجام بخش نفت نیز با رشد مواجه شده است.

● مقدمه

نظام اقتصادی ایران یک «نظام بانک محور» است که حدود ۸۵ درصد تامین مالی در آن بر عهده نظام بانکی است. این سهم بالا از جریان تامین مالی، حساسیت نظام تسهیلات و اعتبارات بانکی را افزون ساخته است. بدیهی است تا زمانی که سهم بازار سرمایه ایران از این جریان مالی فراگیر نشده است، وضع تسهیلات و اعتبارات بانکی اثر بزرگ و مستقیمی بر کل اقتصاد کشور بر جای می‌گذارد. این در حالی است که سیطره تحریم‌ها بر اقتصاد ایران و شیوع بیماری کرونا و تکنالهای مالی ناشی از آن فشار زیادی بر بودجه کشور وارد کرده که بخشی از این فشار در قالب تسهیلات تکلیفی

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

● نمودار ۲. نرخ رشد مانده واقعی تسهیلات اعطایی به بخش غیر دولتی بر حسب بخش های مختلف اقتصادی

● منبع: یافته‌های پژوهش

است که بانک‌ها به علت بازدهی ضعیف بخش کشاورزی تمایلی به سرمایه‌گذاری در این بخش ندارند، و این بخش همواره مغفول مانده است.

به علت تفاوت زیاد رقم تسهیلات در سال‌های اول انقلاب تا سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ که عمده‌ی آن به خاطر افزایش تورم است، نمودار ۱ نه تنها قادر به نشان دادن وضعیت تسهیلات در سال‌های اولیه نیست بلکه میزان تسهیلات اعطایی را بدون در نظر گرفتن تورم نشان می‌دهد. برای رفع این مشکل و اینکه به میزان واقعی تسهیلات اعطایی بانک‌ها پی ببریم و ببینیم که آیا تسهیلات واقعی نیز همواره افزایش داشته یا خیر، مقدار تسهیلات در نمودار ۲ تورم زدایی شده است.

همان‌طور که در نمودار ۲ مشاهده می‌شود، تسهیلات اعطایی نه تنها بطور پیوسته ارتقا نیافته است، بلکه در برهه‌ای از زمان منفی نیز بوده است.

بررسی سیر زمانی رشد تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی بیانگر این است که تسهیلات اعطایی به بخش خدمات دارای میانگین رشد برابر با ۸/۱۸ بوده و پراکندگی آن ۱/۹۷ است. تسهیلات اعطایی به بخش نفت به دلیل تحریم‌های اقتصادی در بین بخش‌های دیگر دارای بیش‌ترین نوسانات بوده است؛ به طوری که میانگین و انحراف معیار رشد تسهیلات اعطایی این بخش برابر با ۴/۴۰ و ۱۲/۲۶ است. تسهیلات اعطایی به بخش صنعت در دوره زمانی پژوهش دارای میانگین و انحراف معیار رشد ۵/۹۲ و ۴/۷۱ بوده است. تسهیلات اعطایی به بخش کشاورزی در دوره زمانی پژوهش دارای میانگین و انحراف

توسعه نقش مهمتری نسبت به سرمایه‌گذاری عمومی در تعیین رشد اقتصادی دارد. با توجه به اینکه روند تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به بخش‌های مختلف اقتصادی از دیدگاه نظریات اقتصادی از عوامل تاثیرگذار بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی است در این گزارش ابتدا روند زمانی اعطای تسهیلات به این بخش‌ها و سپس ارزش افزوده ایجاد شده توسط آن‌ها در طی زمان مورد بررسی قرار خواهد گرفت. سپس به تحلیل علل تاثیرگذاری این روندهای زمانی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی پرداخته می‌شود و در نهایت نتایج گزارش ارائه می‌شود.

● روند زمانی مانده تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیر دولتی بر حسب بخش‌های مختلف اقتصادی

روند زمانی اعطای تسهیلات بانکی به بخش‌های مختلف اقتصادی برای دوره‌ی زمانی ۱۳۹۶-۱۳۵۷ در نمودار ۱ نشان داده شده است.

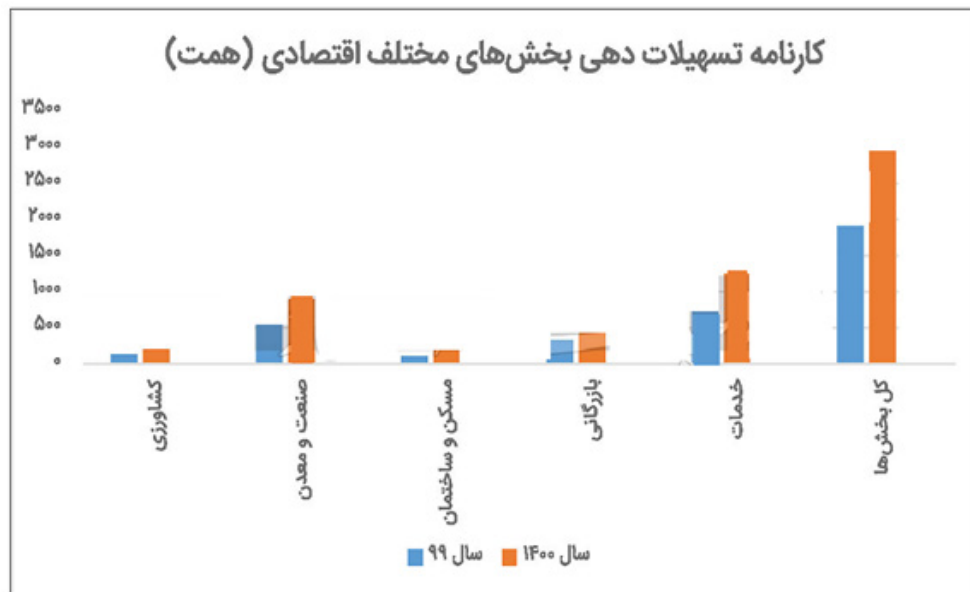
با توجه به نمودار ۱، تسهیلات اعطایی بانکی در تمام بخش‌های اقتصادی در طی زمان افزایش داشته است که بخش زیادی از این افزایش به خاطر افزایش نرخ تورم بوده باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود بیشترین افزایش مربوط به بخش خدمات و بازرگانی و کمترین افزایش تسهیلات مربوط به بخش کشاورزی می‌باشد که این مساله نشانه پر بازده‌تر بودن بخش خدمات برای بانک‌ها و علاقه بانک‌ها به سرمایه‌گذاری در این بخش می‌باشد. همچنین بیانگر این

بررسی سیر زمانی رشد تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی بیانگر این است که تسهیلات اعطایی به بخش خدمات دارای میانگین رشد برابر با ۸/۱۸ بوده و پراکندگی آن ۱/۹۷ است.

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

• نمودار ۳. مقایسه تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

• منبع: روزنامه دنیای اقتصاد

پرداختی بانک‌ها در ۱۲ ماه سال ۱۴۰۰ حاوی چند نکته مهم است؛ نخست اینکه تسهیلات پرداختی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی در ۱۲ ماه سال ۱۴۰۰ به میزان ۲۹۶۸ همت (هزارمیلیارد تومان) گزارش شده که در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۹ به میزان ۱۰۴۱/۴ همت، معادل ۵۴/۱ درصد رشد داشته است.

دوم اینکه آنالیز تسهیلات پرداخت شده در بازه زمانی مذکور نشان می‌دهد تنها بخش‌های خدمات و مسکن و ساختمان با افزایش سهم تسهیلات دریافتی از مجموع کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها روبه‌رو بوده‌اند. میزان افزایش این سهم‌ها در بخش‌های مذکور به ترتیب برابر ۲/۶ و ۰/۷ درصد بوده است. افزایش سهم تسهیلات دهی در بخش خدمات متأثر از پیامدهای تعطیلی کسب‌وکارهای سنتی در بخش خدمات به دنبال شیوع کرونا در سال ۹۸ و تداوم آن در سال ۱۴۰۰ بوده است. از سوی دیگر افزایش سهم تسهیلات دهی در بخش مسکن و ساختمان هم می‌تواند به دنبال اتخاذ سیاست حمایتی از مسکن در دولت سیزدهم باشد. (روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۵۴۴۷) در ادامه به بررسی آماری دقیق تر هر کدام از این بخش‌ها به صورت مجزا می‌پردازیم.

• **بخش اول؛ خدمات:** بخش خدمات در سال ۱۳۹۹ سهم ۳۹/۲ درصدی از کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها را داشت که در سال ۱۴۰۰ سهم این بخش با افزایش ۲/۶ واحد درصدی به میزان ۴۱/۸ درصد رسید. مبلغ کل تسهیلات پرداخت شده در بخش خدمات در سال ۹۹ به میزان ۷۴۴/۳ همت بوده که در سال ۱۴۰۰ به ۱۲۳۹/۴ همت افزایش پیدا کرده است.

رشد ۵/۲۶ و ۴/۱۷ بوده است. نوسانات تسهیلات اعطایی به بخش ساختمان و مسکن به طور میانگین برابر با ۵/۹۸ و ۷/۷۱ بوده است.

• **بررسی و تحلیل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی در ۳ سال اخیر (۱۴۰۰-۱۳۹۸)**

• سال ۱۳۹۸

بررسی آمارهای رسمی در خصوص تسهیلات پرداختی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۸ به میزان ۶ میلیون و ۲۸۸ هزار فقره وام توسط سیستم بانکی کشور پرداخت شده است. به طور میانگین، ارزش هر وام پرداختی معادل ۸۴/۵ میلیون تومان برآورد می‌شود. ارزان‌ترین وام‌ها در بخش کشاورزی پرداخت شده و گران‌ترین وام‌ها نیز متعلق به بخش صنعت و معدن بوده است. سرانه ارزش هر وام پرداختی در بخش صنعت و معدن معادل ۶۴/۵ میلیون تومان برآورد شده است؛ این امر بدین معنی است که ارزش هر وام پرداختی در بخش صنعت و معدن، بیش از ۱۰ برابر ارزش هر وام پرداختی در بخش ساختمان و مسکن بوده است. به طور کلی، ارزش سرانه هر وام در دیگر بخش‌های اقتصادی، زیر ۱۰۰ میلیون تومان بوده است که بالاترین حد آن متعلق به بخش خدمات است. کم‌ترین میزان وام پرداختی در بخش «متفرقه» بوده است؛ یعنی بخش‌هایی که ذیل هیچ‌کدام از بخش‌های اقتصادی تعریف شده قرار نداشته‌اند.

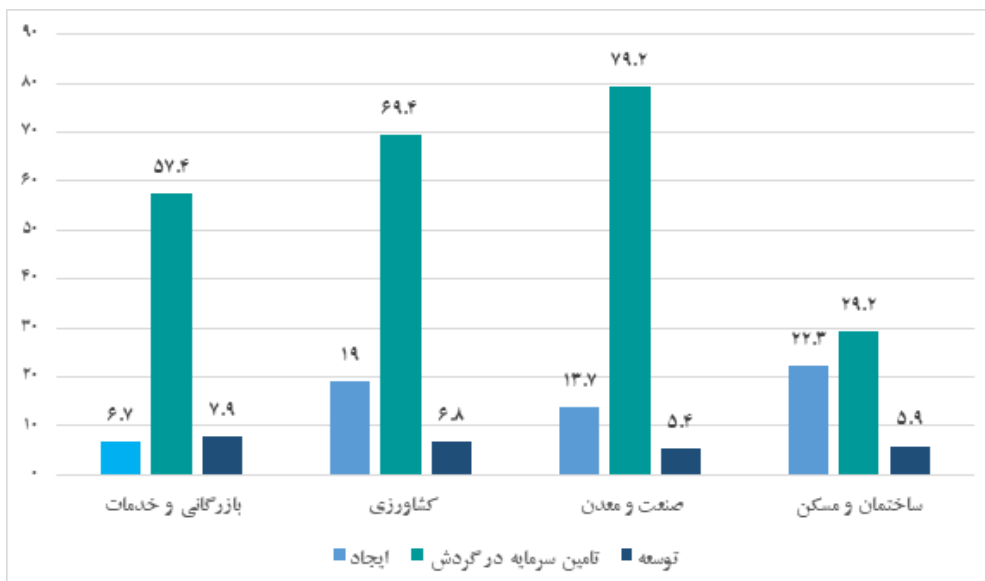
• سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰:

بررسی آمارهای رسمی در خصوص عملکرد تسهیلات

و
بررسی آمارهای رسمی در خصوص تسهیلات پرداختی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۸ به میزان ۶ میلیون و ۲۸۸ هزار فقره وام توسط سیستم بانکی کشور پرداخت شده است. به طور میانگین، ارزش هر وام پرداختی معادل ۸۴,۵ میلیون تومان برآورد می‌شود. ارزان‌ترین وام‌ها در بخش کشاورزی پرداخت شده و گران‌ترین وام‌ها نیز متعلق به بخش صنعت و معدن بوده است.

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

● نمودار ۴. هدف از دریافت تسهیلات بانکی در بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۰

● منبع: یافته‌های پژوهش

● **بخش دوم؛ صنعت و معدن:** بخش صنعت و معدن در سال ۹۹ سهمی به میزان ۳۰/۵ درصد از کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها را به خود اختصاص داد که در سال ۱۴۰۰ سهم مذکور به ۳۰/۳ درصد کاهش یافت. این به آن معنی است که سهم بخش مذکور کاهش ۰/۲ واحد درصدی در تسهیلات پرداختی را در سال گذشته تجربه کرده است. کل تسهیلات پرداخت شده در بخش مذکور در سال ۹۹ برابر ۵۷۹/۷ همت بوده که در سال ۱۴۰۰ به ۸۹۸ همت رسیده است.

● **بخش سوم؛ بازرگانی:** بخش بازرگانی در سال ۹۹ سهمی به میزان ۱۷/۵ درصد از تسهیلات پرداختی بانک‌ها داشت که این میزان در سال ۱۴۰۰ به ۱۵ درصد تقلیل یافته است. این آمارها حاکی از کاهش ۲/۵ درصدی سهم بخش مذکور در تسهیلات دریافتی از بانک‌ها است. بنا بر آمارهای رسمی سهم کل تسهیلات پرداختی به این بخش معادل ۳۳۲ همت بوده که در سال ۱۴۰۰ به ۴۴۷/۲ همت رسیده است.

● **بخش چهارم؛ کشاورزی:** بخش دیگر مورد اشاره،

● **جدول ۱. تسهیلات پرداختی به تفکیک بخش‌های اقتصادی و هدف از دریافت طی ۱۲ ماهه سال ۱۴۰۰**

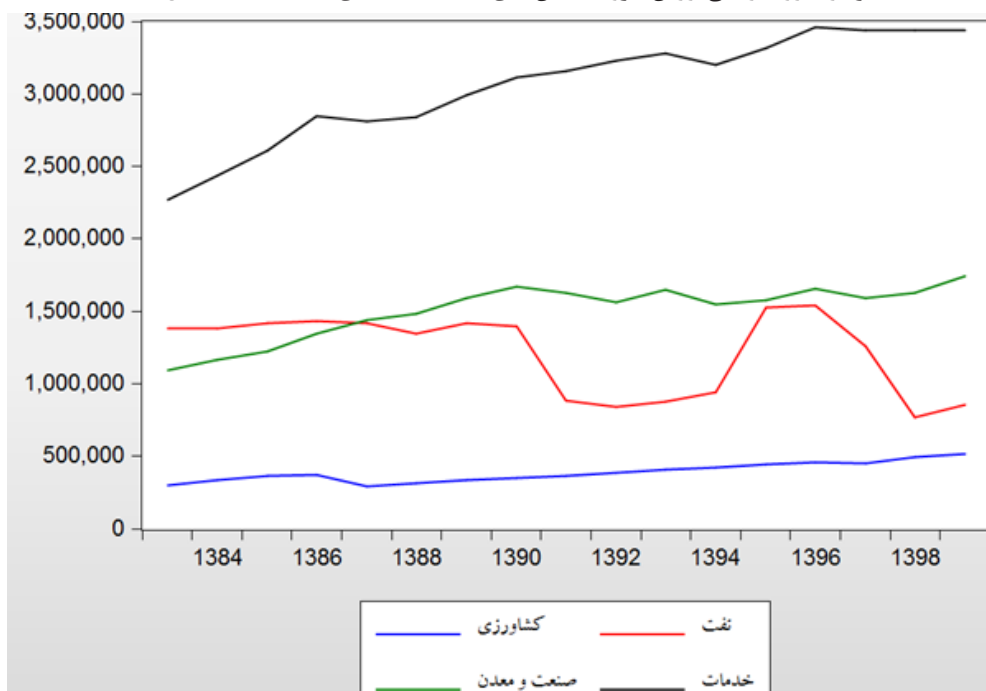
بخش اقتصادی	کشاورزی (۱)		صنعت و معدن		مسکن و ساختمان		بازرگانی		خدمات		متفرقه		کل بخش‌ها	
	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل	مبلغ	سهم از کل
ایجاد	۲۳۴,۸۷۲	۱۹/۰	۱,۰۶۵,۳۸۷	۱۳/۷	۳۲۲,۵۱۵	۲۲/۳	۱۲۳,۸۱۸	۳/۲	۱,۰۸۴,۴۴۳	۳/۱۰	۵۱۵	۴/۸	۲,۹۳۱,۵۵۰	۱۱/۵
تأمین سرمایه در گردش	۱,۲۲۵,۱۰۳	۶۹/۴	۱,۱۴۹,۳۷۷	۷۹/۲	۴۲۲,۶۲۰	۲,۲۹	۱,۸۳۷,۲۵۷	۴۷/۲	۷,۱۳۸,۵۶۵	۶۷/۷	۹,۱۶۹	۸۵/۷	۱۶,۷۸۲,۰۹۱	۶۶/۰
تعمیر	۶,۵۴۰	۰/۴	۷۶,۶۷۷	۱/۰	۲۷۸,۵۰۴	۱۹/۳	۹,۰۲۶	۰/۲	۱۸۵,۵۱۸	۱/۸	۴۹	۰/۵	۵۵۶۶,۳۱۴	۲/۲
توسعه	۱۱۹,۷۸۶	۶/۸	۴۱۸,۸۵۲	۵/۴	۸۵,۲۵۱	۵/۹	۲۲۸,۷۶۹	۵/۹	۱,۰۵۰,۶۳۱	۱۰/۰	۸۱۳	۷/۶	۱,۹۰۴,۱۰۱	۷/۵
خرید کالای شخصی	۲۲,۶۱۱	۱/۲	۲۹,۲۴۰	۰/۴	۱۶۹	۰/۰	۱,۶۸۵,۴۲۸	۴۳/۳	۶۱,۷۵۸	۰/۶	۰	۰/۰	۱,۷۹۹,۲۰۶	۷/۱
خرید مسکن	۲,۴۱۱	۰/۱	۱۷,۱۷۸	۰/۲	۳۱۳,۰۶۸	۲۱/۷	۶,۵۶۵	۰/۲	۷۳,۴۴۵	۰/۷	۱۲	۰/۱	۴۱۲,۶۷۸	۱/۶
سایر	۵۴,۱۳۶	۳/۱	۸,۹۲۰	۰/۱	۲۳,۳۳۸	۱/۶	۴,۸۴۰	۰/۱	۹۵۵,۶۲۱	۹/۱	۱۴۲	۱/۳	۱,۰۴۶,۹۹۷	۱/۶
جمع	۱,۷۶۵,۴۵۹	۱۰۰	۷,۷۶۵,۶۳۱	۱۰۰	۱,۴۴۵,۴۶۳	۱۰۰	۳,۸۹۵,۷۰۴	۱۰۰	۱۰,۵۴۹,۹۸۳	۱۰۰	۱۰,۶۹۸	۱۰۰	۲۵,۴۳۲,۹۳۸	۱۰۰

(۱) عمده تسهیلات بانک کشاورزی در بخش کشاورزی پرداخت شده است.

● منبع: بانک مرکزی

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

● نمودار ۵. روند زمانی ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳

● منبع: یافته‌های پژوهش

خدمات به‌ویژه در نوع سنتی آن بیشترین آسیب را از این ویروس همه‌گیر متحمل شدند. از این‌رو طبیعی است که از سهم سایر بخش‌های اقتصادی در دریافت تسهیلات کاسته و به سهم بخش مذکور افزوده شود.

● هدف دریافت تسهیلات پرداختی در بخش‌های اقتصادی طی ۱۲ ماه سال ۱۴۰۰

تسهیلات اعطایی با اهداف مختلفی نظیر ایجاد، تامین سرمایه در گردش، تعمیر، توسعه، خرید کالای شخصی، خرید مسکن و سایر از سوی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی پرداخت شده است. این اهداف اولویت تسهیلات‌دهی را از نظر سیاست‌گذار نشان می‌دهند. در بین موارد مذکور سهم «تامین سرمایه در گردش» از باقی موارد بیشتر بوده است. اهداف «ایجاد» و «توسعه» در رتبه‌های بعدی بیشترین میزان تسهیلات پرداختی بانک‌ها قرار دارند. در بین بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۰، بخش صنعت و معدن حدود ۷۹/۲ درصد از تسهیلات دریافتی را صرف هدف تامین سرمایه در گردش می‌کند که نسبت به سایر بخش‌ها درصد بیشتری را به خود اختصاص داده است. این بخش حدود ۱۹ درصد از تسهیلات دریافتی خود را صرف ایجاد و ۸/۶ درصد را صرف هدف توسعه می‌نماید.

همچنین به‌طور کلی ۶۵/۳ درصد از کل تسهیلات پرداختی در کلیه بخش‌های اقتصادی در بازه زمانی مذکور به سرمایه در گردش اختصاص یافته و سهم تسهیلات پرداختی بابت تامین سرمایه در گردش بخش صنعت و معدن در بازه زمانی مذکور برابر ۳۶ درصد کل تسهیلات مذکور در بخش‌های مختلف اقتصادی است. این موضوع بیانگر توجه

کشاورزی است. آمارهای رسمی حاکی از آن است که سهم بخش مذکور در سال ۹۹ به میزان ۶/۷ از کل تسهیلات پرداختی بوده که در سال ۱۴۰۰ نیز این میزان بدون تغییر باقی مانده است. کل مبلغ تسهیلات دریافت‌شده در بخش مذکور در سال ۹۹ معادل ۱۲۶/۵ همت بوده که در سال جاری به ۱۹۹ همت رسیده است.

● **بخش پنجم؛ مسکن و ساختمان:** بخش بعدی، مسکن و ساختمان است. سهم این بخش نیز با افزایش ۰/۷ واحد درصدی از ۵/۵ درصد در سال ۹۹ به ۶/۲ درصد در سال ۱۴۰۰ رسیده است. میزان تسهیلات دریافتی توسط بخش مذکور در سال ۹۹ به میزان ۱۰۴/۸ همت بوده که در سال ۱۴۰۰ به ۱۸۳/۵ همت رسیده است.

● **بخش ششم متفرقه:** در نهایت بخش آخر، بخش متفرقه است. این بخش در سال ۹۹ سهم ۰/۰۸ واحد درصدی از تسهیلات را داشته که در سال ۱۴۰۰ این میزان به ۰/۰۴ درصد رسیده است. در واقع بخش مذکور کاهش ۰/۰۴ واحد درصدی را تجربه کرده است. میزان تسهیلات پرداختی در این بخش از ۱۱/۵ همت در سال ۹۹ به ۱/۱ همت در سال گذشته رسیده است. بنابراین می‌توان گفت که در بین ۵ بخش مذکور تنها بخش‌هایی که در ۱۲ ماه سال ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۹ با افزایش سهم تسهیلات پرداختی مواجه شده، بخش‌های خدمات و مسکن و ساختمان بوده است. بررسی‌های رسمی حاکی از آن است که شیوع پاندمی کرونا که از انتهای سال ۹۸ رخ داد و هنوز هم ادامه دارد، بر بسیاری از کسب‌وکارها آثار مخرب و زیان‌باری گذاشته است. فعالیت‌های مرتبط با

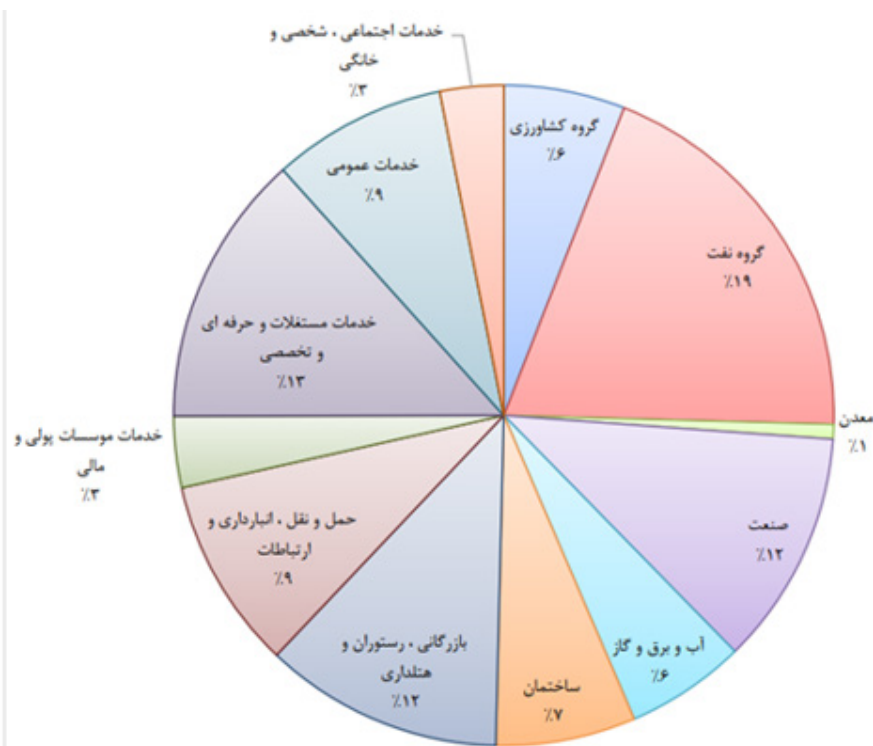
تسهیلات اعطایی با اهداف مختلفی نظیر ایجاد، تامین سرمایه در گردش، تعمیر، توسعه، خرید کالای شخصی، خرید مسکن و سایر از سوی بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی پرداخت شده است. این اهداف اولویت تسهیلات‌دهی را از نظر سیاست‌گذار نشان می‌دهند. در بین موارد مذکور سهم «تامین سرمایه در گردش» از باقی موارد بیشتر بوده است.

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

و اولویت‌دهی به تامین منابع برای این بخش توسط بانک‌ها در سال جاری است.

- سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از ارزش افزوده کل
- روند زمانی ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی
- تولید ملی

● نمودار ۶. سهم بخش‌های مختلف از ارزش افزوده کل تولید در ده سال اخیر

● منبع: یافته‌های پژوهش

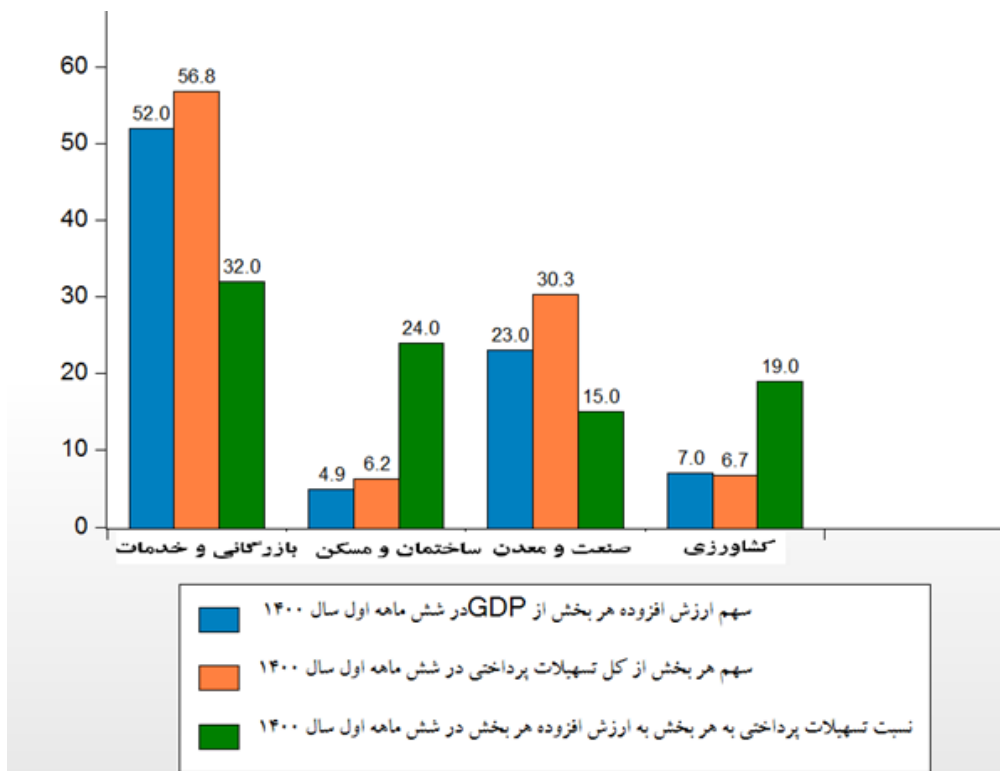
گروه صنایع و معادن شامل فعالیت‌های تولیدی در بخش‌های معدن، صنعت، تولید و انتقال و توزیع نیروی برق، تصفیه و توزیع گاز طبیعی و گاز مایع، جمع‌آوری و تصفیه و توزیع آب و فعالیت‌های ساختمانی مشتمل بر احداث و توسعه ساختمان‌های مسکونی، غیرمسکونی و نیز احداث و توسعه راه‌ها، تونل‌ها، کانال‌ها، فرودگاه‌ها، بنادر و امور ساختمانی مشابه می‌باشد.

نمودار ۶ سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از تولید ملی طی ۱۰ سال اخیر (۱۳۹۶-۱۳۸۶) را نشان می‌دهد. بر اساس آمار حساب‌های ملی، حدود نیمی از تولید در بخش خدمات صورت گرفته است. گروه خدمات شامل فعالیت‌های خدماتی در بخش‌های بازرگانی، رستوران و هتلداری، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات، خدمات موسسات پولی و مالی، خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی، خدمات عمومی و خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی می‌باشد که بیشترین سهم را خدمات مستغلات و حرفه‌ای و تخصصی با ۱۳ درصد از ارزش افزوده کل داشته و کمترین سهم در بخش خدمات شامل خدمات اجتماعی و خدمات موسسات پولی و مالی است. گروه صنایع و معادن شامل فعالیت‌های تولیدی در بخش‌های معدن، صنعت، تولید و انتقال و توزیع نیروی برق، تصفیه و توزیع گاز طبیعی و گاز مایع، جمع‌آوری و تصفیه و توزیع آب و فعالیت‌های ساختمانی مشتمل بر احداث و توسعه ساختمان‌های مسکونی، غیرمسکونی و نیز احداث و توسعه راه‌ها، تونل‌ها، کانال‌ها، فرودگاه‌ها، بنادر و امور ساختمانی مشابه می‌باشد. گروه صنایع و معادن که در ۴ گروه معدن، صنعت، ساختمان و آب و برق و گاز دسته‌بندی شده، حدود ۲۶ درصد ارزش افزوده کل را داراست. بخش صنعت با ۱۵ درصد از ارزش افزوده کل بیشترین سهم را داشته و بخش معدن تنها با

سیر زمانی رشد افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی بیانگر این مطلب است که بخش خدمات دارای رشد باثباتی در دوره مطالعه (۱۳۹۸-۱۳۵۷) بوده و کم‌تر دچار نوسان شده است و بیشتر از بقیه بخش‌ها رشد داشته است و بخش کشاورزی با وجود افزایش طی این دوره اما سهم کمی نسبت به بقیه بخش‌ها از تولید ملی دارد. گروه صنایع و معادن با اینکه روند صعودی داشته است اما در سال‌های اعمال تحریم با رکود مواجه بوده است. بخش نفت نیز تا سال ۱۳۹۰ با یک ثبات نسبی مواجه بوده اما در سال ۱۳۹۱ با اعمال تشدید تحریم‌ها و ثبات این تحریم‌ها تا سال ۱۳۹۴ بخش نفت با رکود قابل ملاحظه‌ای مواجه بوده و در سال ۱۳۹۵ با اجرای برنامه برجام بخش نفت نیز با رشد مواجه شده است. میانگین رشد بخش خدمات در دوره زمانی مورد مطالعه، ۱/۰۸ و پراکندگی آن ۱/۴۸ می‌باشد. بخش نفت در بین بخش‌های دیگر دارای بیشترین نوسانات بوده است که دلیل آن تحریم‌های اقتصادی در دوره‌های زمانی مختلف بوده است؛ به طوری که میانگین و انحراف معیار رشد این بخش ۰/۳۹- و ۲/۷۸ است. بخش صنعت در کنار بخش خدمات، رشد مثبتی را تجربه کرده است. بخش کشاورزی دارای میانگین و انحراف معیار رشد ۰/۶۰ و ۹۲/۱ بوده است. نوسانات رشد ارزش افزوده بخش ساختمان و مسکن به طور میانگین برابر با ۰/۷۵ و ۲/۱۴ بوده است.

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

● نمودار ۷. سهم ارزش افزوده هر بخش از GDP و از کل تسهیلات پرداختی و نسبت تسهیلات پرداختی به هر بخش به ارزش افزوده هر بخش در سال‌های ۱۳۹۶ تا شش ماهه اول ۱۴۰۰

● منبع: یافته‌های پژوهش

۱۳۹۹ نشان می‌دهد که بازرگانی و خدمات سهمی ۵۶ درصدی از کل تسهیلات را به خود اختصاص داده و سهم ارزش افزوده آن از تولید ناخالص داخلی ۵۴ درصد بوده است. این در حالی است که نسبت تسهیلات پرداختی به ارزش افزوده این بخش ۴۷ درصد بوده است. این بخش در سال ۱۳۹۷ سهمی ۵۲ درصدی از کل تسهیلات را به خود اختصاص داده و سهم ارزش افزوده آن از تولید ناخالص داخلی نیز ۵۲ درصد بوده است ولی نسبت تسهیلات پرداختی به ارزش افزوده این بخش ۶۲ درصد بوده است. سهم تسهیلات دریافتی بخش کشاورزی از کل تسهیلات پرداختی در سال ۱۳۹۹، ۶/۷ درصد و سهم ارزش افزوده آن از تولید ناخالص داخلی ۸ درصد بوده است این در حالی است که نسبت تسهیلات پرداختی به ارزش افزوده این بخش ۳۰ درصد بوده است.

● تحلیل عوامل موثر بر افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی

سرمایه‌گذاری خصوصی یکی از متغیرهای مهم اقتصاد کلان است و برای دستیابی به نرخ رشد مطلوب اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار است. افزایش در سرمایه‌گذاری می‌تواند به افزایش ظرفیت تولیدی، کاهش واردات، افزایش ذخایر ارزی و حرکت سریعتر به سوی رشد اقتصادی منجر گردد. بر اساس مطالعات در کشورهای در حال توسعه، سرمایه‌گذاری خصوصی نقش مهمتری نسبت

یک درصد کمترین سهم را کسب نموده است. گروه نفت و گاز شامل استخراج، بهره‌برداری و تصفیه نفت خام، استحصال گاز طبیعی و تولید فرآورده‌های نفتی است. در سیستم محاسبات ملی کشور فعالیت‌های مربوط به گروه نفت در دو بخش جداگانه «استخراج و صادرات نفت خام و گاز» و «پالایش مواد نفتی» مورد بررسی قرار می‌گیرد. بخش نفت به تنهایی حدود ۱۹ درصد ارزش افزوده کل را در بر گرفته است.

گروه کشاورزی مجموعه فعالیت‌های زراعی، دامپروری و شکار، جنگلداری، ماهیگیری و خدمات کشاورزی را شامل می‌شود. در طبقه‌بندی نظام حساب‌های ملی ایران متغیرهای اساسی مربوط به مجموعه این فعالیت‌ها در پنج بخش زراعت، دامپروری و شکار، ماهیگیری، جنگلداری و خدمات کشاورزی مورد برآورد و محاسبه قرار می‌گیرد. بخش کشاورزی در اقتصاد ایران دارای سهم کمتری نسبت به ۳ گروه دیگر یعنی بخش خدمات، صنایع و معادن و بخش نفت دارد.

● مقایسه تسهیلات پرداختی به بخش‌های مختلف اقتصادی و ارزش افزوده ایجاد شده توسط هر بخش

در نمودارهای زیر سهم هر بخش از کل تسهیلات پرداختی، سهم ارزش افزوده هر بخش از GDP و همچنین نسبت تسهیلات پرداختی به هر بخش به ارزش افزوده ایجاد شده توسط آن بخش برای سال‌های ۱۳۹۶ تا شش ماهه اول سال ۱۴۰۰ بررسی شده است. بررسی تسهیلات پرداختی به بخش‌های مختلف در سال

تورم ریسک پروژه‌های بلندمدت را افزایش می‌دهد و سررسید وام‌های بانکی را کاهش می‌دهد. همچنین، نرخ تورم بالا به عنوان شاخص بی‌ثباتی اقتصادی مطرح است که اقتصاد را در کنترل سیاست‌های اقتصادی ناتوان نشان می‌دهد.

در نظریه‌های اقتصادی، عوامل مختلفی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی موثر است. نرخ تورم، نرخ ارز، ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی، حجم تسهیلات اعطایی، نرخ سود تسهیلات و ... از جمله مهم‌ترین این عوامل هستند که در ادامه به بررسی آن‌ها می‌پردازیم.

به سرمایه‌گذاری عمومی در تعیین رشد اقتصادی دارد. بدین ترتیب، بررسی عوامل موثر برای هدایت و سیاست‌گذاری در افزایش آن اهمیت دارد.

در نظریه‌های اقتصادی، عوامل مختلفی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی موثر است. نرخ تورم، نرخ ارز، ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی، حجم تسهیلات اعطایی، نرخ سود تسهیلات و ... از جمله مهم‌ترین این عوامل هستند که در ادامه به بررسی آن‌ها می‌پردازیم.

نرخ تورم: تورم ریسک پروژه‌های بلندمدت را افزایش می‌دهد و سررسید وام‌های بانکی را کاهش می‌دهد. همچنین، نرخ تورم بالا به عنوان شاخص بی‌ثباتی اقتصادی مطرح است که اقتصاد را در کنترل سیاست‌های اقتصادی ناتوان نشان می‌دهد. به این مفهوم که زمانی که اقتصاد در وضعیتی به سر می‌برد که از تمام ظرفیت‌های تولیدی خود استفاده نمی‌کند، افزایش تقاضا عکس العمل سریع‌تر سرمایه‌گذار به تفاوت بین سرمایه‌گذاری واقعی و مطلوب را به همراه خواهد داشت، اما زمانی که تولید واقعی بالاتر از ظرفیت باشد، عکس العمل سرمایه‌گذار با کندی بیشتر خواهد بود.

سرمایه‌گذاری دولتی: جمع‌کنندگی از پژوهشگران معتقدند سرمایه‌گذاری دولتی اثر مثبت و تشویقی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی دارد و ابزار قدرتمندی برای سیاست‌های اقتصادی است. اما، این امکان نیز وجود دارد که افزایش سرمایه‌گذاری دولتی، کاهش فعالیت تولیدی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را به دنبال داشته باشد. لذا، می‌توان گفت که سرمایه‌گذاری بخش دولتی دارای دو اثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی است؛ اثر مکملی و اثر جایگزینی. اگر منابع در سطح اشتغال کامل نباشند، افزایش در سرمایه‌گذاری دولتی، چه به‌طور مستقیم و چه به‌طور غیر مستقیم و به صورت فزاینده، باعث افزایش درآمد و تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌شود.

نرخ سود تسهیلات: نرخ‌های بهره قابل مشاهده در کشورهای در حال توسعه، اغلب کم‌یابی سرمایه را مشخص نمی‌کند. لذا، هزینه سرمایه به عنوان یکی از محدودیت‌های سرمایه‌گذاری در این کشورها نخواهد بود، زیرا، بازارهای سرمایه در حالی که بسیار محدود هستند، از کارایی لازم هم‌برخوردار نیستند. در مورد تأثیر هزینه سرمایه بر سرمایه‌گذاری در ایران نکات زیر با اهمیت است: نرخ‌های بهره اعلام شده برای کشور برای بانکداری سری زمانی قبل از انقلاب، نرخ‌های بهره مربوط به تنزیل مجدد بوده و برای بعد از انقلاب نیز پس از اجرای قانون بانکداری بدون ربا، نرخ سود بانکی برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری اعلام شده است که هیچ‌کدام از نرخ‌های یاد شده نمی‌تواند به عنوان هزینه استقراض سرمایه در نظر گرفته شود. لذا، در اقتصاد ایران به علت وجود بازارهای مالی محدود، کنترل‌های دولتی و نیز تخصیص اعتبارات دولتی به بخش خصوصی، نرخ سود رسمی بانک‌ها یا نرخ

غیر رسمی بازار نمی‌تواند شاخص مناسبی برای هزینه اجاره سرمایه باشد و نرخ‌های سود واقعی به دلیل تورم بالا همواره بسیار پایین و حتی منفی‌اند. لذا، می‌توان گفت بر اساس آمارهای معمول هزینه اجاره سرمایه عامل تعیین‌کننده سرمایه‌گذاری خصوصی نخواهد بود.

حجم تسهیلات اعطایی: نظریه‌های مختلفی بر ارتباط بین تسهیلات اعطایی شبکه بانکی به عنوان یک متغیر پولی و سرمایه‌گذاری به عنوان یک متغیر واقعی اقتصاد به صورت غیرمستقیم و از طریق تأمین وجوه سرمایه‌گذاری تأکید می‌ورزند و تمامی این نظریه‌ها نیز بر تأثیر سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی تأکید می‌کنند. رابطه بین سرمایه‌گذاری خصوصی و تغییرات در اعتبارات بانکی از چندین حوزه نظری دیگر نیز می‌تواند مورد بحث قرار گیرد. علل تأثیر اعتبارات اعطایی شبکه بانکی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ادامه مورد بررسی قرار گرفته است.

● **سیاست‌های پولی و اعتباری:** اصولاً، چگونگی توزیع اعتبارات (یا وام دهی) بانک‌ها بر افزایش و یا کاهش فعالیت‌های تولیدی تأثیر دارند. این که اعتبارات به چه میزان، با چه نرخ سودی، به چه گروه و برای کدام فعالیت اقتصادی پرداخت شوند، می‌تواند کارکرد اقتصاد را تحت تأثیر قرار دهند. آمار موجود بیانگر آن است که سوق دادن منابع و اعتبارات بانکی به سمت فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری از اهداف سیاست‌گذاران اقتصادی بوده است. هرچند که عملکرد نظام بانکی تحقق کامل اهداف مصوب را نشان نمی‌دهد، اما عملکرد بانک‌ها نیز تخصیص بیشتر وام‌ها و اعتبارات بانکی را به بخش‌های تولیدی و واقعی اقتصاد نشان می‌دهد.

● **دلایل ساختاری:** در کشورهای توسعه یافته، بازارهای مالی (بازارهای پول و سرمایه) گسترده و بازار بورس پیشرفته و شرکت‌های سرمایه‌گذاری فراوانی وجود دارند که پروژه‌های سرمایه‌گذاری را تأمین مالی می‌کنند و نقش بازار پول و بانک‌ها را در این امر کم‌رنگ‌تر می‌سازند، به طوری که وام‌ها و اعتبارات بانکی نمی‌توانند به عنوان یک متغیر تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مطرح شوند. اما با توجه به کمبود

بازار سرمایه و نیز عدم گسترش بازار سهام شرکت‌ها و مؤسسات اقتصادی در کشور، امکان تأمین منابع سرمایه‌گذاری برای مؤسسات اقتصادی از بازار سرمایه و نیز انتشار سهام و اوراق مشارکت به طور قابل قبولی وجود ندارد. افزون بر این، تأمین این منابع از طریق بازارهای غیر رسمی سرمایه نیز به دلیل وجود نرخ‌های بهره بالا وجود ندارد، لذا، نه تنها مؤسسات بزرگتر بلکه مؤسسات کوچک‌تر نیز منابع لازم برای سرمایه‌گذاری را از طریق بازار پول و اعتبارات بانکی به دست می‌آورند.

● **جان‌شینی پول و سرمایه:** برخلاف مکمل بودن پول و سرمایه در کشورهای توسعه یافته، در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران، پول و سرمایه مکمل یکدیگر

بررسی تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی و بخش خصوصی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری | تیر ماه ۱۴۰۰

تورم ریسک
پروژه‌های
بلندمدت را
افزایش می‌دهد
و سررسید
وام‌های بانکی
را کاهش می‌دهد.
همچنین، نرخ
تورم بالا به
عنوان شاخص
بی‌ثباتی
اقتصادی مطرح
است که اقتصاد
را در کنترل
سیاست‌های
اقتصادی ناتوان
نشان می‌دهد.

مواجهه بوده است. بخش نفت نیز تا سال ۱۳۹۰ با یک ثبات نسبی مواجه بوده اما در سال ۱۳۹۱ با اعمال تشدید تحریم‌ها و ثبات این تحریم‌ها تا ۱۳۹۴ بخش نفت با رکود قابل ملاحظه‌ای مواجه بوده و در سال ۱۳۹۵ با اجرای برنامه برجام بخش نفت نیز با رشد مواجه شده است. در نظریه‌های اقتصادی، عوامل مختلفی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی موثر است. نرخ تورم، نرخ ارز، ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی، حجم تسهیلات اعطایی، نرخ سود تسهیلات و ... از جمله این عوامل هستند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها حجم تسهیلات اعطایی بانک‌ها می‌باشد. میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در یک دوره می‌تواند رابطه مستقیم و مثبت با حجم اعتبارات پرداختی به بخش خصوصی داشته باشد. در ایران هر چه تخصیص منابع توسط بانک‌ها در قالب تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی و خصوصی افزایش می‌یابد، بستر افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و جذب بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری می‌تواند افزایش یابد. هرچه اعتبارات بانکی بیشتر باشد سرمایه‌گذار با رغبت بیشتر اقدام به سرمایه‌گذاری‌های کلان خواهد کرد. پرداخت تسهیلات جزء نه تنها سرمایه‌گذاری را تحریک نخواهد کرد، بلکه تزریق غیربهرینه منابع در قالب تسهیلات بانک‌ها را در پی خواهد داشت که پرداخت تسهیلات جز به بنگاه‌های زود بازده و انحراف این طرح‌ها مصداق بارز این نوع پرداخت‌ها خواهد بود. گرچه میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در یک دوره می‌تواند رابطه مستقیم و مثبت با حجم اعتبارات پرداختی به بخش خصوصی داشته باشد ولی واکنش سرمایه‌گذاری خصوصی می‌تواند در بخش‌های مختلف متفاوت باشد و در برخی بخش‌ها این واکنش بیشتر و در برخی بخش‌ها کمتر باشد. واکنش سرمایه‌گذاری خصوصی به تسهیلات اعطایی بانک‌ها در بخش کشاورزی می‌تواند نسبت به بقیه بخش‌ها ضعیف‌تر باشد که این واکنش ضعیف می‌تواند ناشی از بازدهی کم، دیرنگام و یا ریسک بالای فعالیت‌های کشاورزی به خاطر سنتی بودن و کارایی پایین عوامل تولید باشد. همچنین عدم نظارت و امکان سنجی دقیق می‌تواند موجب انتقال تسهیلات دریافتی به امور مصرفی و فعالیت‌های دلالی در این بخش شود. ضعف بنیة مالی کشاورزان و ساختارهای نامناسب چه به لحاظ خرد و پراکنده بودن اراضی و چه از جهت ارائه امکانات رفاهی و خدمات مورد نیاز کشاورزان و چه از نظر بازار محصولات و فعالیت گسترده دلان باعث می‌شود بخش اعظمی از تسهیلات اعطایی صرف امور مصرفی و انتقال به فعالیت‌های دلالی زود بازده و با ریسک کم گردد.

در نهایت توصیه می‌شود که با توجه به رابطه مثبت بین حجم اعتبارات اعطایی به بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری خصوصی و با توجه به کارایی بیشتر این بخش و استفاده بهینه از اعتبارات گرفته شده، سهم بیشتری از اعتبارات بانکی به بخش غیردولتی اختصاص یابد. همچنین توصیه می‌شود تسهیلات دریافتی توسط این بخش با نظارت و امکان‌سنجی دقیق تری صورت گیرد تا تسهیلات دریافتی در امور مربوطه مصرف شود.

نیستند؛ یعنی تأمین مالی پروژه‌ها از منابع داخلی بنگاه (سود قابل تقسیم) و تأمین مالی از منابع خارجی (اوراق سهام و اعتبارات) جانشین کاملی برای یکدیگر نیستند و منابع خارج از بنگاه، خود مجرای برای انباشت سرمایه خواهد بود.

نتیجه‌گیری

نظام اقتصادی ایران یک «نظام بانک محور» است که حدود ۸۵ درصد تأمین مالی در آن بر عهده نظام بانکی است. این سهم بالا از جریان تأمین مالی، حساسیت نظام تسهیلات و اعتبارات بانکی را افزون ساخته است. حجم تسهیلات اعطایی شبکه بانکی کشور به بخش‌های مختلف اقتصادی می‌تواند از عوامل تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی باشد. روند زمانی مانده تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیردولتی بر حسب بخش‌های مختلف اقتصادی برای دوره ۱۳۹۶-۱۳۵۷ نشان می‌دهد که بیشترین افزایش تسهیلات مربوط به بخش خدمات و بازرگانی و کمترین افزایش تسهیلات مربوط به بخش کشاورزی می‌باشد که این مساله نشانه پر بازده‌تر بودن بخش خدمات برای بانک‌ها و علاقه بانک‌ها به سرمایه‌گذاری در این بخش می‌باشد. همچنین بیانگر این است که بانک‌ها به علت بازدهی ضعیف بخش کشاورزی تمایلی به سرمایه‌گذاری در این بخش ندارند، و این بخش همواره مغفول مانده است. تحلیل تسهیلات پرداخت‌شده در سه سال اخیر (۱۴۰۰-۱۳۹۸) نشان می‌دهد تنها بخش‌های خدمات و مسکن و ساختمان با افزایش سهم تسهیلات دریافتی از مجموع کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها روبه‌رو بوده‌اند. میزان افزایش این سهم‌ها در بخش‌های مذکور به ترتیب برابر ۲/۶ و ۱۷/۰ درصد بوده است. افزایش سهم تسهیلات دهی در بخش خدمات متأثر از پیامدهای تعطیلی کسب‌وکارهای سنتی در بخش خدمات به دنبال شیوع کرونا در سال ۹۸ و تداوم آن در سال ۱۴۰۰ بوده است. از سوی دیگر افزایش سهم تسهیلات دهی در بخش مسکن و ساختمان هم می‌تواند به دنبال اتخاذ سیاست حمایتی از مسکن در دولت سیزدهم باشد. در مورد هدف دریافت تسهیلات پرداختی در بخش‌های اقتصادی طی ۱۲ ماه سال ۱۴۰۰، به طور کلی ۱۳/۶ درصد از کل تسهیلات پرداختی در کلیه بخش‌های اقتصادی در بازه زمانی مذکور به سرمایه در گردش اختصاص یافته و سهم تسهیلات پرداختی بابت تأمین سرمایه در گردش بخش صنعت و معدن برابر ۳۶ درصد کل تسهیلات مذکور در بخش‌های مختلف اقتصادی بوده است. این موضوع بیانگر توجه و اولویت دهی به تأمین منابع برای این بخش توسط بانک‌ها در سال ۱۴۰۰ می‌باشد. سیر زمانی رشد ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی بیانگر این مطلب است که بخش خدمات دارای رشد باثباتی در دوره مطالعه (۱۳۹۸-۱۳۵۷) بوده و کم‌تر دچار نوسان شده است و بیشتر از بقیه بخش‌ها رشد داشته است و بخش کشاورزی با وجود افزایش طی این دوره اما سهم کمی نسبت به بقیه بخش‌ها از تولید ملی دارد. گروه صنایع و معادن با اینکه روند صعودی داشته است اما در سال‌های اعمال تحریم با رکود